

TYT TARİH · ÜNİTE 5 / 7 · MİLLÎ MÜCADELE VE ATATÜRK DÖNEMİ

Mondros'tan TBMM'ye: TYT Hap Bilgi

Bu üniteye
6 çıkmış soru (2018-2026)
bu bloktan yılda ~2 soru
6 ÖSYM tuzağı

ÖSYM TYT'de tarihin **4. sorusunu** dokuz yılın dokuzunda Millî Mücadele'den sordu; altısı Mondros'tan TBMM'nin açılışına kadarki dönemden: cemiyetler, mitingler, Denizli Müftüsü'nün fetvası, Havza ve Heyet-i Temsiliye.

Bu sorularda en sık çeldirici tarih sırası: Mayıs 1919'daki bir olayın sebebi ya da sonucu olarak bir ay sonraki Amasya Genelgesi gösteriliyor. Notlar 1918-1920'yi gün gün bir çizelgeyle veriyor.

1 ÖSYM bu ünitelerden ne sordu?

6 sorunun 3'ü tek konudan geldi: İşgaller ve ilk tepkiler.

İşgaller ve ilk tepkiler ■■■■ 3 soru

2018/4 Milli cemiyetler 2020/4 Fatih ve Sultanahmet mitingleri

2024/4 Denizli Müftüsü'nün fetvası

Genelgeler, kongreler ve Heyet-i Temsiliye ■■■■ 3 soru

2022/4 Heyet-i Temsiliye'nin yürütme işi 2023/4 21 Mayıs 1919 telgrafı

2026/4 Havza'daki açıklama

Sorular ÖSYM'nin yayımladığı 2018-2026 TYT soru kitapçıklarından (Sosyal Bilimler testi). Soruların metni ÖSYM'nin telifinde olduğu için burada yok; notlarda **TYT 2025/4** gibi bir damgayla, sorulduğu yıl ve numarasıyla işaretli. Numarayla soruyu kitapçıkta bulabilirsiniz.

2 Mondros ve İşgaller

Mondros Ateşkesi (30 Ekim 1918)

- **7. madde:** İtilaf Devletleri güvenliklerini tehdit eden bir durumda herhangi bir stratejik yeri işgal edebilir. İşgallerin dayanağı oldu.
- **24. madde:** Doğu'daki altı ilde (Vilayat-ı Sitte) karışıklık çıkarsa buralar işgal edilebilir; Ermeni devleti kurulmasına zemin.

- Ordu terhis edildi, silah ve cephane teslim edildi, Boğazlar açıldı: Osmanlı fiilen savunmasız kaldı.

İşgaller ve ilk tepkiler

- 13 Kasım 1918 • İtilaf donanması İstanbul'a demirledi.
- 19 Aralık 1918 • **Dört Yol**: Fransızlara karşı ilk silahlı direniş. TYT 2024/4
- Ocak 1919 • Paris Barış Konferansı: Osmanlı toprakları paylaşılmaya başlandı.
- 15 Mayıs 1919 • **İzmir'in işgali**; Hasan Tahsin ilk kurşunu attı, Batı'da Kuvayimilliyeye doğdu.
- 16 Mayıs 1919 • Denizli Müftüsü Ahmet Hulusi Efendi direniş fetvası verdi. TYT 2024/4
- 19-23 Mayıs 1919 • İstanbul'da **Fatih** ve **Sultanahmet** mitingleri. TYT 2020/4

③ Cemiyetler ve Kuvayimilliyeye

Milli (yararlı) cemiyetler

CEMİYET	BÖLGESİ VE İŞİ
Trakya-Paşaeli Müdafaa-i Hukuk	Edirne; Trakya'nın Yunanistan'a verilmesine karşı
İzmir Müdafaa-i Hukuk ve Redd-i İlhak	İzmir ve çevresi; işgale ve ilhaka karşı
Doğu Anadolu (Vilayat-ı Şarkiyeye) Müdafaa-i Hukuk	Erzurum; Doğu'da Ermeni devleti kurulmasına karşı, Erzurum Kongresi'ni topladı
Trabzon Muhafaza-i Hukuk	Doğu Karadeniz; Pontus Rum devleti kurulmasına karşı
Kilikyalılar	Adana ve çevresi; Fransız işgaline karşı

Cemiyetler ne yaptı, ne yapmadı?

- Milli cemiyetler işgalleri protesto etti, mitingler düzenledi, kongreleri topladı, Kuvayimilliyeye silah ve malzeme buldu, teşkilatlanmada etkili oldu. **Yeni bir rejim kurmayı amaçlamadılar**; amaçları bölgelerini savunmaktı. TYT 2018/4
- Cemiyetler bölgeseldi; Sivas Kongresi'nde Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti adıyla birleşip ulusal oldu.

- Zararlı cemiyetler: azınlıkların (Mavri Mira, Pontus, Taşnak) ve İngiliz Muhipleri, Wilson Prensipleri gibi manda ya da işbirliği isteyenlerin cemiyetleri.

Kuvayimilliye

- İşgallere karşı halkın kendiliğinden silahlanmasıyla doğan düzensiz birlikler; bölgesel, gönüllü ve halkın desteğine dayalı.
- Denizli Müftüsü İzmir'in işgalinin ertesi günü "silah yoksa taşla bile" direnmeyi fetva etti: **imkânsızlıklara rağmen mücadele** gerektiği çıkar. İlk direniş Denizli'de başlamadı; ilk silahlı direniş Dört Eylül'da. TYT 2024/4
- Kuvayimilliye Batı'da Yunan ilerleyişini yavaşlattı, düzenli ordunun kurulmasına zaman kazandırdı.

Mitingler

- Mayıs 1919'da İstanbul'daki Fatih ve Sultanahmet mitinglerine on binlerce kişi katıldı: ulusal bilinç, İzmir'in işgaline tepki ve İstanbul halkının duyarlılığı çıkar. Amasya Genelgesi bir ay sonra (22 Haziran) yayımlandı; mitinglerde etkili olamaz TYT 2020/4

④ Mustafa Kemal Anadolu'da: Genelgeler ve Kongreler

Samsun'dan TBMM'ye

- 19 Mayıs 1919** • Mustafa Kemal 9. Ordu Müfettişi olarak Samsun'a çıktı.
- 21 Mayıs 1919** • Kâzım Karabekir'e telgraf: iş birliği çağrısı. TYT 2023/4
- 28-29 Mayıs 1919** • **Havza Genelgesi**: mitingler ve protesto telgrafları. TYT 2026/4
- 22 Haziran 1919** • **Amasya Genelgesi**: Millî Mücadele'nin amacı, gerekçesi ve yöntemi.
- 8 Temmuz 1919** • Mustafa Kemal askerlikten istifa etti.
- 23 Temmuz-7 Ağustos 1919** • **Erzurum Kongresi**: toplantısı bölgesel, kararları ulusal.
- 4-11 Eylül 1919** • **Sivas Kongresi**: cemiyetler birleşti, Heyet-i Temsiliye bütün yurdu temsil etti. TYT 2022/4
- 20-22 Ekim 1919** • Amasya Görüşmeleri: İstanbul Hükûmeti Heyet-i Temsiliye'yi muhatap aldı.

28 Ocak • Son Osmanlı Mebusan Meclisi Misak-ı Milli'yi kabul etti.
1920

16 Mart • İstanbul resmen işgal edildi, Mebusan Meclisi dağıtıldı.
1920

23 Nisan • TBMM açıldı.
1920

Belgeler ve kongreler

BELGE YA DA KONGRE	FARKI
Havza Genelgesi	Halkı miting ve protestoya çağırır; sivil tepkinin örgütlenmesi TYT 2026/4
Amasya Genelgesi	"Milletin bağımsızlığını yine milletin azim ve kararı kurtaracaktır": millet egemenliği ilk kez dile geldi
Erzurum Kongresi	Doğu illerinin delegeleri toplandı ama vatanın bölünmezliği ve mandanın reddi gibi ulusal kararlar alındı
Sivas Kongresi	Ulusal kongre: cemiyetler birleşti, manda kesin reddedildi, İrade-i Milliye gazetesi çıkarıldı

ÖSYM'nin Mustafa Kemal soruları

- 21 Mayıs 1919 telgrafında Mustafa Kemal 9. Ordu Müfettişiydi, İzmir işgal altındaydı, direniş için iş birliğine umutluydu. Telgraf Amasya Genelgesi'ni açıklamak için olamaz: genelge bir ay sonra. TYT 2023/4
- Osmanlı Hükûmeti Mustafa Kemal'i Karadeniz'de asayiş için gönderdi; o Havza'da İzmir ve Manisa'nın işgaline karşı miting ve toplantıları canlı tutmayı istedi: verilen **görevin dışında bir harekete** yöneldi. TYT 2026/4
- Heyet-i Temsiliye Sivas Kongresi'nden TBMM'nin açılışına kadar yürütme organı gibi çalıştı: Ali Fuat Paşa'yı Batı Anadolu Kuvayimilliye komutanlığına atadı. Cemiyetlerin birleşmesi ve mandanın reddi kongrenin kararıydı; İstiklal Mahkemeleri TBMM'nin işi. TYT 2022/4

5 ÖSYM'nin Kalıbı: Tarih Sırası

Önce mi, sonra mı?

- 1 Parçadaki olayın tarihini bul: "İzmir'in işgalinin ertesi günü", "21 Mayıs 1919".
↓
- 2 Şıktaki olayın tarihini çizelgeden hatırla.
↓

- 3 Parçadan sonra olan bir gelişme o parçanın sebebi ya da içeriği olamaz: Mayıs'taki mitingi Haziran'daki genelge etkileyemez.

↳ Bu ünitenin altı sorusundan ikisi doğrudan bu kuralla çözülüyor.

ÖSYM'nin altı sorusu

SORU	KİLİT NOKTA
Millî cemiyetler	Yeni rejim kurmayı amaçlamadılar; söylenemez. TYT 2018/4
Fatih ve Sultanahmet mitingleri	Amasya Genelgesi sonra; etkisinden söz edilemez. TYT 2020/4
Heyet-i Temsiliye	Yürütme işi: Ali Fuat Paşa'nın komutanlığa atanması. TYT 2022/4
21 Mayıs telgrafi	Amasya Genelgesi'ni açıklıyor olamaz. TYT 2023/4
Denizli Müftüsü	İmkânsızlıklara rağmen mücadele; ilk direniş Dört Yol. TYT 2024/4
Havza açıklaması	Hükûmetin verdiği görevin dışına çıkış. TYT 2026/4

6 ÖSYM tuzakları: tek sayfada

Her çıkmış sorunun bir tuzağı var. Sınavdan önceki son tekrar için bu liste yeter.

- 1 Millî cemiyetler yeni bir rejim kurmayı amaçlamadı; bölgelerini savundular. TYT 2018/4
- 2 Mitingler Mayıs 1919'da, Amasya Genelgesi Haziran'da: genelgenin mitinglere etkisi olamaz. TYT 2020/4
- 3 Cemiyetlerin birleştirilmesi ve mandanın reddi Heyet-i Temsiliye'nin yürütme işi değil, Sivas Kongresi'nin kararıdır. TYT 2022/4
- 4 21 Mayıs 1919 telgrafi Amasya Genelgesi'nden önce; genelgeyi açıklıyor olamaz. TYT 2023/4
- 5 İlk silahlı direniş Denizli'de değil, Dört Yol'da başladı (19 Aralık 1918). TYT 2024/4
- 6 Havza açıklaması mandayı önermiyor, protestoları sınırlamıyor; görevin dışına çıkan bir çağrıdır. TYT 2026/4

7 Kendini dene: doğru mu, yanlış mı?

Önce D ya da Y'yi işaretle; cevaplar sayfanın sonunda.

1. Mondros'un 7. maddesi İtilaf Devletlerine stratejik yerleri işgal hakkı verdi. ☐ D ☐ Y
2. İlk silahlı direniş İzmir'de başladı. ☐ D ☐ Y
3. Amasya Genelgesi Millî Mücadele'nin amacını, gerekçesini ve yöntemini açıkladı. ☐ D ☐ Y
4. Erzurum Kongresi toplanış biçimiyle ulusal bir kongredir. ☐ D ☐ Y
5. Sivas Kongresi'nde millî cemiyetler tek çatı altında birleşti. ☐ D ☐ Y
6. Misak-ı Millî TBMM tarafından kabul edildi. ☐ D ☐ Y
7. Mustafa Kemal Samsun'a 9. Ordu Müfettişi olarak çıktı. ☐ D ☐ Y
8. Havza Genelgesi'nde halk mitinglere çağrıldı. ☐ D ☐ Y
9. İstiklal Mahkemelerini Heyet-i Temsiliye kurdu. ☐ D ☐ Y
10. İstanbul 16 Mart 1920'de resmen işgal edildi. ☐ D ☐ Y

Cevaplar

1. **D** İşgallerin dayanağı bu madde oldu.
2. **Y** İlk direniş Dört Yol'da, 19 Aralık 1918.
3. **D** Bu yüzden ihtilal beyannamesi sayılır.
4. **Y** Toplanış bölgesel, kararları ulusal.
5. **D** Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti.
6. **Y** Son Osmanlı Mebusan Meclisi kabul etti (28 Ocak 1920).
7. **D** Görevi Karadeniz'de asayiş sağlamaktı.
8. **D** Protesto telgrafları da istendi.
9. **Y** TBMM kurdu (1920).
10. **D** Mebusan Meclisi dağıtıldı, TBMM'nin yolu açıldı.

Kaynak: Test yapısı: ÖSYM 2026-YKS Kılavuzu, Tablo 1A. Sorular ve cevaplar: ÖSYM'nin yayımladığı 2018-2026 TYT soru kitapçıkları (Sosyal Bilimler testi).